

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
FINANSMINISTERIET

HE 68/2022 vp – Valtiovarainministeriön vastine hallintovaliokunnalle

HaV 14.6.2022

Hyvinvointialueiden rahoitus

Palvelutarpeen kasvuarvio

- Palvelutarpeen kasvuarvion päivittämistä vuosille 2023-2026 kannatettiin
- Palvelutarpeen kasvun huomioon ottaminen etukäteen 80 %:sti vuodesta 2025 lukien nousi myös esille lausunnoissa
 - Vuosina 2023 ja 2024 otetaan kasvuarvio täysimääräisesti huomioon etukäteen
 - Lisäksi vuosina 2023-2029 kasvuarviota korotetaan 0,2 prosenttiyksikköä siirtymävaiheen kustannusten vuoksi
- Myös StV piti päivitystä kannatettavana, mutta totesi
 - Valtioneuvoston tulee seurata ja arvioida, kuinka lainsäädäntöön perustuva palvelutarpeen kasvuarvio vastaa reaalista palvelutarpeen kasvua ja sen alueittaista kohdentumista sekä tarvittaessa muuttaa sääntelyä tai sen pohjalla olevaa laskentamallia.

Indeksikorotuksen laskentatapa

- Indeksikorotuksen ehdotettua laskentatapaa kannatettiin
 - myös palvelutarpeen arvioitu kasvu ja jälkikäteistarkistuksen osuus otetaan vuosittain etukäteen huomioon indeksitarkistuksessa
- Inflaation vaikutus huoletti lausunnoissa
 - Kustannustason muutos huomioidaan etukäteen hyvinvointialueindeksin kautta, joka on varainhoitovuotta koskeva ennuste. Indeksitarkistus tulee päivittymään vielä vuoden 2022 aikana.
 - Rahoituksen taso tarkistetaan jälkikäteen toteutuneita kustannuksia vastaavaksi.
- StV piti muutoksia kannatettavina. Valtioneuvoston tulee seurata ja arvioida, kuinka hyvinvointialueindeksi vastaa kustannustason muutokseen.
 - Etenkin, kun hyvinvointialueindeksin sisältämä ansiotasoindeksi perustuu yleiseen ansiotasoon, se ei välttämättä huomioi sosiaali- ja terveydenhuollon ansiokehitystä realistisella tavalla.

Terveysthuollon, vanhustenhullon ja sosiaalihuollon tarvetekijät

- Tarvetekijöiden päivityksiä kannatettiin
 - Parantaa rahoituksen jakautumisen oikeudenmukaisuutta hyvinvointialueiden kesken
 - Tarvetekijöiden jatkokehittäminen todettiin edelleen tarpeelliseksi
 - Tarvetekijöistä ja niiden painokertoimista säädetään vähintään neljän vuoden välein (14 § 4 mom.)
 - StV piti erittäin tärkeänä, että hyvinvointialueiden rahoitusmallia kehitetään jatkossakin uusimpaan tietoon perustuen. Hyvinvointialueiden toiminnan jatkuvuuden ja budjetoinnin näkökulmasta on tärkeää, että rahoitusmalliin tehtävät muutokset ovat hyvinvointialueiden tiedossa hyvissä ajoin etukäteen ja mahdolliset muutokset tehdään harkitusti ja huolellisten vaikutusarviointien perusteella.

Koronavuosien tietopohjaa koskeva siirtymäsäännös

- Koronavuosia koskevaa siirtymäsäännöstä kannatettiin pääosin
 - Alueelliset tarvekertoimet lasketaan uusimpia aineistoja hyödyntäen vuosittain
 - Vuodelle 2023 huomioon vuosien 2019 ja 2020 tiedoilla laskettujen palvelukertoimien keskiarvo ja vuodelle 2024 vuosien 2019 ja 2021
 - Korona-aika vaikuttaa aluekohtaiseen palvelutarvetta kuvaaviin kertoimiin, mutta ei voida tarkasti osoittaa mikä on aluekohtainen koronan vaikutus
 - > kaikille alueille otettava käyttöön sama keskiarvolaskenta
- StV:n mukaan
 - em. syystä on perusteltua, että kaikille alueille otetaan tässä vaiheessa käyttöön sama keskiarvolaskenta.
 - Koronan johdosta mahdollisesti jatkossa aiheutuvien kustannusten arviointia ja seurantaan sekä koronan aiheuttaman palvelutarpeen rahoituksen kohdentamista tulee kehittää siten, että aluekohtaiseen kustannustaakkaan pystytään vastaamaan mahdollisimman oikeudenmukaisesti.

Hyvinvointialuekohtaisen rahoituksen tarkistaminen vuonna 2024

- Lausunnoissa kannatettiin poikkeuksetta hyvinvointialuekohtaisen rahoituksen tarkistamisesta kuntien vuoden 2022 tilinpäätöstietojen perusteella ja mahdollisen erotuksen korvaamista hyvinvointialueille
- Korvaus tulisi hyvinvointialueiden mukaan maksaa jo vuonna 2023
 - Viivästyminen voi synnyttää maksuvalmiusongelmia, tulisi ottaa huomioon mm. arviointimenettelyssä
- Lopulliset siirtolaskelmat valmiita aikaisintaan loppukesästä 2023
 - Korvauksen maksatus menisi varsin pitkälle vuoden 2023 loppuun
 - Vastaava vähennys pitäisi tehdä kuntapuolella kesken vuoden
- Korvaus on tarkoitus maksaa vuoden 2024 alussa kertaeränä

Rahoituksen maksatusta koskeva VM:n esitys

- Valtiovarainministeriö esittää, että hallintovaliokunta ehdottaisi rahoituslain 25 §:n 2 momentin sanamuotoa täsmennettäväksi siten, että hyvinvointialueiden rahoituksen kuukausittaiseksi maksuajankohdaksi säädettäisiin viimeistään kuukauden ensimmäinen **pankkipäivä**
 - Ei ole mahdollista maksaa muuten kuin pankkipäivinä. Erityisesti tammikuun erää ei voi aikaistaa edellisen vuoden puolelle
 - Hyvinvointialueiden rahoitusvalmistelijat ovat kommentoineet
- Vuoden 2023 tammikuun erän poikkeavasta maksuaikataulusta säädetään rahoituslain siirtymäsäännöksessä (37 §)
 - Vuoden 2023 rahoituksesta tammikuun maksuerästä (2 kk) puolet maksetaan hyvinvointialueelle vuoden 2022 joulukuun 1 päivänä
 - Kyseinen päivä on torstai, joten säännöksessä ei ole muutostarvetta

Muut sote-rahoituksen määräytymistekijät

- Esitys ei sisällä ehdotuksia uusiksi rahoituksen määräytymistekijöiksi
- Eduskunta edellytti (EV 111/2021 vp), että THL:n tarvekertoimia tarkennetaan jatkotyössä ottaen huomioon todelliset kustannustekijät, kuten sosiaalihuollon kustannukset ja alueelliset kustannustekijät.
- Sosiaalihuollon kustannusten osalta malli on kehittynyt
- Alueellisia olosuhdetekijöitä arvioitu VATT:n palkkaeroja ja THL:n sote-rahoitusta koskevien tutkimusten perusteella
- Asukasperusteisella osuudella kompensoidaan edelleen rahoitusmalliin liittyviä puutteita ja turvataan myös palveluiden järjestämisen edellytysten jatkuvuutta ja kestäväää siirtymää uuteen rahoitusjärjestelmään.
- Pelastustoimen rahoituksen määräytymiseen ei myöskään ehdoteta muutoksia

Yliopistosairaalalisä

- Yliopistosairaala-alueiden muita alueita korkeammat kustannukset sisältyvät hyvinvointialueille siirtyvään koko maan tason rahoitukseen, mutta rahoituslaissa ei ole tällä hetkellä erillistä määräytymistekijää, joka kohdentaisi rahoituksen tältä osin yliopistosairaala-alueille.
- Vuonna 2023 yliopistollista sairaalaa ylläpitävien hyvinvointialueiden rahoitus perustuu siirtymätasauksen vuoksi vielä alueen kunnilta siirtyviin kustannuksiin, joten jatkovalmistelussa tarvittava aika ei vaaranna tehtävien rahoitusta vuonna 2023.
- Yliopistosairaalalisän valmistelua jatketaan tarkoituksena antaa esitys syysistuntokaudella 2022. Yhteensovitus STM:n yliopistosairaalan tehtäviä täsmentävän esityksen kanssa. Otetaan huomioon aikaisintaan vuoden 2024 rahoituksessa.
- Lausunnonantajat ja StV esittivät jatkovalmistelussa huomioon otettavia näkökohtia ja kantoja

Huomioita rahoituksen riittävydestä

- Hyvinvointialueiden aloittava rahoitus perustuu tehtävien nykyisiin kustannuksiin. Huolenaiheita on paljon
 - palkkaharmonisoinnin kustannukset, palkkaratkaisusta syntyvät kustannusvaikutukset, kohonneen inflaation vaikutukset, koronasta aiheutunut hoitovelka sekä muun piilevä hoitovelka, vuokriin sisältyvä tuottovaatimus ja vuokrien alueellinen yhtenäistäminen, ICT- ja muut siirtymävaiheen kustannukset
- Vuosittain otetaan etukäteen huomioon valtion lisärahoituksena
 - kustannustason nousu, palvelutarpeen arvioitu kasvu sekä uusien tehtävien kustannusvaikutukset, joiden perusteella rahoitus kasvaa arviolta noin 1,1 miljardia euroa vuodelle 2023.
- Lähtökohtaisesti rahoituksen tulisi riittää, mutta jos sote- ja pelan tehtävien järjestäminen vaarantuu rahoituksen perusteella, hyvinvointialueilla on oikeus saada lisärahoitusta.

Kuntien rahoitus

Siirtolaskelmiin vaikuttavat seikat

- Kuntien veroprosentin leikkausprosentti noussut v. 2021 arviosta
 - Vahvistetussa laissa on 13,26 %-yksikköä ja esityksessä 12,64 %-yksikköä
- Palkkaharmonisaation vaikutuksia alueilla ja kunnissa pyritään selvittämään
 - Niillä alueilla, joilla palkkaharmonisaatio tehdään ennen sote-uudistuksen voimaantuloa, kuntien kustannukset lisääntyvät ja vastaavasti tulevan hyvinvointialueen rahoitus lähtökohtaisesti kasvaa
 - Ongelmallinen erityisesti kuntien takautuva maksuvelvollisuus vuonna 2022
 - Selvitetään oikeudenmukaista mallia yhteistyössä Kuntaliiton kanssa
- Kuntien vuoden 2022 hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kustannukset on tarkoitus selvittää erilliskyselyllä toukokuussa 2023.

Rahoituksen tarkistaminen vuoden 2022 tilinpäätöstietojen perusteella (57 §) VM:n ehdotus

- Rahoituksen tarkistamista koskevasta säännöksestä (57 § 4 mom.) ei käy edelleenkään riittävän selvästi ilmi, että
 - 1) Tarkistus valtionosuuteen koko maan tasolla tehdään pysyvästi vuodesta 2024 lukien
 - 2) Vuoden 2023 osalta korjaus otetaan takautuvasti huomioon kahtena vuotena, vuosina 2024 ja 2025 kumpanakin puolet.
- VM esittää täsmennystä 57 §:n 4 mom. esityksessä ehdotettuun sanamuotoon

Pykämäuutosehdotus 57 § 4 mom. (muutokset kurssiivilla)

- Sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen järjestämismvastuun siirron vuoksi kunnilta hyvinvointialueille siirrettävät tulot tarkistetaan vuoden 2022 tilinpäätöstietojen perusteella koko maan tasolla hyvinvointialueille siirtyviä kustannuksia vastaaviksi. Tulojen ja kustannusten erotus otetaan huomioon peruspalvelujen valtionosuudessa *vuodesta 2024 lukien*. Jos kunnilta on tarkistuksen perusteella koko maan tasolla siirtynyt tuloja vähemmän kuin kustannuksia, erotusta vastaava määrä vähennetään kunnille myönnettävästä valtionosuudesta. Jos tuloja on siirtynyt enemmän kuin kustannuksia, erotusta vastaava määrä lisätään kunnille myönnettävään valtionosuuteen. *Vähennys tai lisäys otetaan huomioon valtionosuudessa kaikissa kunnissa asukasta kohti yhtä suurena eränä. Vastaavasti vuoden 2023 osalta erotuksesta otetaan huomioon jälkikäteen valtionosuuden lisäyksenä tai vähennyksenä puolet vuonna 2024 ja puolet vuonna 2025.*

Kuntien rahoitusta koskevat muut muutosehdotukset

- Esityksessä ehdotettuihin varsinaisiin muutoksiin ei juuri otettu kantaa tai yleisesti kannatettiin teknisluonteisia muutosehdotuksia
- Yleisellä tasolla korostettiin sitä, että kuntien jäljelle jäävien palvelujen rahoituspohja tulee turvata
 - Muutosrajoittimien merkitys ja siirtymätasauksien indeksikorotus nostetiin esille
- Esitettiin myös kuntien valtionosuusjärjestelmän uudistamista sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistuksen myötä

Esityksen valmistelusta

- Kuntien ja hyvinvointialueiden lausunnoille on yleensä perusteltua varata min. kuuden viikon lausuntoaika
- Esitys sisältää pääosin ennalta tiedossa olleita lakien päivityksiä ja täsmennyksiä sekä muita teknisluonteisia muutosehdotuksia
- Esityksen valmistelussa tarvittavien tilasto- ja tutkimisaineistojen valmistumisajankohdat (Esim. väestörakennetilasto 30.3. ja THL:n tutkimukset julkaistiin 3.5. ja 4.5.)
- Kevätkauden kiireellinen esitys (määräaika 21.4.2022, lisäaika 5.5.)
- Kuntien ja hyvinvointialueiden kuulemiseksi kuulemistilaisuus 20.4.2022 ja lisäksi kommentointi lausuntopalvelussa pääsiäisen yli
- Saatu palaute on arvioitu riittävän kattavaksi. Ehdotukset nähtiin pääosin kannatettavina, lukuun ottamatta ristiriitaisen vastaanoton saanutta yliopistosairaalisää.

Hyvinvointialueen ja HUS-yhtymän lainanottovaltuudesta

- Säädetään hyvinvointialueesta annetussa laissa (611/2021, 15 §)
- Hyvinvointialueen lainanottovaltuus asetetaan tasolle, joka vastaa alueen kykyä selviytyä lainoista
- Lausunnoissa esille nostettu kymmenen vuotta kuvaa keskimääräistä jäljellä olevaa maksuaikaa, ei uuden lainan maksuaikaa (eikä poistoaikoja)
- Lainanottovaltuutta voidaan muuttaa, jos investointi on välttämätön palvelujen turvaamiseksi.
- Sovelletaan myös HUS-yhtymään

Rahoituksen jälkikäteistarkistaminen kunnissa

Jälkikäteistarkistuksen tausta

- Uudistuksen voimaantulovaiheessa 1.1.2023 ei vielä ole tiedossa lopullisia laskentatekijöitä
- Laskelma voidaan päivittää lopulliseksi kesällä 2023, jolloin tilinpäätöstiedot vuodelta 2022 valmistuvat
- Tällöin siirtyvien kustannusten kokonaistaso päivittyy ja siirtyviä tuloja korjataan vastaavasti, jotta kustannuksia ja tuloja siirtyy yhtä paljon koko maan tasolla
 - Tulopuolen täsmäytys tehdään valtionosuutta lisäämällä tai vähentämällä, sillä kunnallisveroprosentin leikkuosuus on jo kiinnitetty
- Tulopuolen tarkistus tehdään takautuvasti vuodelle 2023 ja pysyvästi vuodesta 2024 eteenpäin

Jälkikäteistarkistuksen vaikutus vuodelle 2023

- Siirtolaskelman päivityksen yhteydessä selviää siirtyvien kustannusten ja tulojen erotus koko maan tasolla (= korjaustarve)
 - Korjaus voi olla joko negatiivien tai positiivinen
- Tarkistus vuoden 2023 osalta
 - Tarkistus tehdään takautuvasti, koska päivitetty tieto saadaan vasta 2023 aikana
 - Huomioidaan kahden vuoden aikana seuraavasti:
 - 50 % vuoden 2024 valtionosuudessa
 - 50 % vuoden 2025 valtionosuudessa
 - Huomioidaan kaikissa kunnissa asukasta kohti yhtä suurena eränä
 - Takaa uudistuksen kustannusneutraliteetin vuodelle 2023

Jälkikäteistarkistuksen vaikutus vuodesta 2024 eteenpäin

- Korjaustarpeen mukainen vähennys tai lisäys huomioidaan pysyvästi kunnan valtionosuudessa vuodesta 2024 eteenpäin
 - Huomioidaan kaikissa kunnissa asukasta kohti yhtä suurena eränä
 - Takaa uudistuksen kustannusneutraliteetin vuodesta 2024 eteenpäin

Jälkikäteistarkistuksen kohdentuminen

- Tarkistus on asukasta kohden yhtä suuri riippumatta siitä, miten siirtyvät kustannukset ja tulot ovat kussakin kunnassa vuonna 2022 toteutuneet suhteessa talousarvioon
 - Tulojen korjaustarvetta ei siis toteuteta kuntakohtaisesti
- Miksi?
 - Toteutus seuraa samaa periaatetta kuin muut uudistuksen yhteydessä tehdyt ratkaisut siirtyvien tuloerien osalta
 - Tuloja ei siirretä kuntakohtaisesti kustannuksia vastaavasti, vaan siirrot tehdään kaikilta kunnilta samojen perusteiden mukaan riippumatta kustannuksista
 - Kustannusten kasvun vaikutus ei saa tulla huomioiduksi laskelmissa kahteen kertaan
 - Muutosrajoitin huomioi jo yksittäisen kunnan muutokset kustannuksissa niin, että kustannusten kasvu heikentää kunnan muutosrajoitinta (valtionosuus pienenee)

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
FINANSMINISTERIET

Kiitos!